

Néhány életforgács

AMI KIMARADT
TÁPAI ANTAL ÖNÉLETRAJZÁBÓL

A szomszédos városban jártam egy festőművésznél, hogy képet vásároljak munkahelyem tanácstermének díszítésére. Soha nem jártam ilyen házban, egészen pontosan: ilyen palotában. A társalgó vörösmárvány padozatán vastag perzsák, fölülük hatalmas kandalló tornyosult. A katedrálisnyi műterem egyik teljes fala üveg. A hátsó falon karzat, melyre nehéz, faragott falépcső vezetett. Fenn rusztikus tölgy és diófa bútorok, húsz-huszonöt fős súlyos asztallal. Minden azt mutatta, hogy nagy eszem-izsomok tanú-kiszolgálói. Lent a műteremben a falhoz támasztva négy, ecsetvonásra egyforma tisztai tájkép. A középkorú művész megérett a nézésemben rejtőzködő kérdést.

— Mit csinálnak? Idejönnek ezek az „új-arisztokraták”, hogy nekik pont ilyen kell! Hát festettem nekik már legalább tizenötöt, darabját harmincezerért! — mondta cinikus nevetéssel.

Hát innen ez a hivalkodó környezet! Hazafelé gurulva a gyér forgalomban, volt időm elgondolkodni, keserű összehasonlítást téve!

Tápai Antal szobrászművésznél — több, mint nyolcvan évet élt, és — soha nem volt műterme! Semmilyen! Pedig egy életen keresztül sóvárogta!

Méltó lett volna rá, gondoltam végig Szegedet díszítő alkotásait. A Nemzeti Színház homlokzatán Erkel és Kátóna, a múzeumparkban Móra, Tömörkény, a füvészkertben a Tavasz. Számítalan ötvösportréja kulturális- és közintézményeink halljában, előcsarnokaiban. S a „Hálótető”-je, melynek felállításával a Város még adósa!

Mivé lehetett volna! Ha ő is, mint annyi művész, külföldre megy? De ő hűségese maradt a mostoháként viselkedő városához, Szegedhez. S ezért mit adott neki ez a hűtlen-hálátlan város, a mellőzésen, megelhetési nehézségeken kívül?! Nem akarok ismétlésekbe bocsátkozni, sok mindent leírt, sejtetni engedett „Életutam” című önéletrajzi munkájában. Közel fél évszázados apai-barátság fűzött hozzá. Számítalan tartalmas, józú vagy kesergő beszélgetésre emlékszem. Most mégis, — mintegy ellentéppontjaként a „festőpalotában” látottaknak —, két nagyon szívfacsaró, lázító emlék jut eszembe.

Az ötvenes évek. Kinek kellett a művészet, mikor mindennapos kenyérgondjai voltak a művészeknek és az emberek millióinak egyaránt. Ez alól a Tápai család sem volt kivétel, ahol két leánygyerek tanítatásáról kellett gondoskodni. Mindent vállalt, a rajszakkörvezetés rosszul fizetett foglalkozását is. Vállalta a Szegedi Helyőrségi Tiszti Klub dekorációsának megalázását, — alkotó művészhöz méltatlan —, robotját is. Feladata a havonta cserélődő történelmi, irodalmi, biológiai stb. kiállítások tablói-nak elkészítése volt.

Nagyon hiányoztak a beszélgetések, ezért gyakran felkerestem a munkahelyén, egy rosszul világított, komor hangulatú, félreéves műhelyszobában, ahol tablók tömege állt a falhoz támasztva. Lehangozó, s egyben lelket nyomorító munkahely volt. A tisztiek okulására szolgáló tablók szövegének megírására a klub vezetősége többnyire egy szakos tanárt kért fel. Tóni bácsi feladata az volt, hogy a szöveget, a képeket esztétikusan elrendezze, és kivitelezze a tablót. Emlékszem, egyszer ott voltam, amikor B. I., egy szegedi gimnázium pedagógusa, mint a tablók egyik szerzője, kopogás, közhözön nélkül berontott a szobába. Megállt Tóni bácsi mögött:

— Mit csinál maga, ember! Azt a szövegrészt ne ide, hanem oda... eze-ket a képeket pedig teljesen rossz helyre tette... S pillanatok alatt fel-dúlta a remekül megkomponált tablót!

— De... — kezdte Tóni bácsi.

— Semmi ide! Tegye azt, amit mon-dok! — volt az ellentmondást nem tűró, pökhendi, ceszaromániás válasz. Hátralépett, s nézte, hogy Tápai idegességétől vonagló arccal, újai között reszkető képekkel, megalázva, kiszolgálgatva, hogyan rendezte át a tablót. Nem szólt, nem ellenkezett. Nekem Madách: Az ember tragédiájának az a része jutott eszembe, ahol Michelangelóval székeltetve faragtaknak!

Tápai Antal életében hány-szor kényszerítették térdre, szorították a létminimum szélére, alázták meg, szo-rongva, számtalan-szor voltam tanúja talpra állásának. Paraszti-kubikos őse-inek mindenre elszánt konoksága rem

(Somogyi Károlyné felvétele)

Tápai Antal

engedte, hogy megalázottan térdem maradjon!

Tápai munkás életét a vasút rókusí járműjavítójának kázánkövacsaként kezdte. Ez magyarázza hihetetlen biz-tos, — bronz- és vörösréz lemezekkel kapcsolatos — anyagismeretét. Egész életének dédelgetett álma volt az ősi magyar ötvös művészet feltámasztása. Hogy milyen körülmények között?

A Csongrádi sugárúti családi ház egyik kis helyisége lett a műterme. Műterme?! Rosszul világított, zsúfolt, fűthetetlen lakatoskőceráj! A falakon elhelyezett polcokon, munkapadok különböző méretű satui mellett a maga készítette domborítókalapácsok, lemezvágo ollók sokasága. Olyan szer-zszámok, melyeket a kényes fővárosi szobrászok jelentős része a kezébe sem vett volna. Még ha esetleg tudták volna is, hogy mire való! A részle-mezek megmunkálása közben a lágyítást egy közönséges, öreg, rozsdás fafüté-ses disznópörzsőlővel végezte. Ha a látvány mögött rejő valóság nem lett volna olyan drámaian tragikus, talán még nevetni is tudott volna az ember a „műtermen”! Még itt, ilyen körülmé-nyek között, és felszereléssel, — állí-tom, mert láttam — soha egyetlen domborításán, de még körplasztikáján sem, még a legkényesebb részeken, — fűlek, orrcimpák, szem- és szájszle-gtek, — nem lukasztotta ki a részle-mezt. Hát ezt tette a kazánkövacsolásnál szerzett anyagismeret!

Próbálták sokan utánozni, drága nyugatnémet és belga felszerelések-kel, lánghegesztőkkel: sikertelenül! Domborműveiken hátulról belenézve, árulkodtak a világító, kiégetett, vagy túlhűzött lyukak, repedések. Abba-hagyták!

Tóni bácsi pedig itt, ilyen körülmé-nyek között, őcska szárszámaival, de észsel és értő, biztos kezekkel támasz-totta fel az ötvösszobrászatot! Csodá-latos lemez domborítások, körplasztí-kák kerültek ki műhelyéből: Apám, Juhász Gyula, Ady, Móra, József At-tila, Lenin, Dante, Michelangelo port-réi, hogy csak a nevesebbeket emlí-tsem. De a legmonumentálisabbak, a legszebbek Kanada, USA és Izrael múzeumait, magángyűjteményeit dí-szítik. Tápainak dicsőség, mert hírne-vet jelent, Szegednek örök szégyen, mert kiadta ezeket a műremekeket!

Sokat, nagyon sokat beszélgettünk művésztéről, életről, elmúlásról.

Egy alkalommal a halálról, elkerül-hetetlenségéről, csendes belenyugvással. Elmesélte, hogyan haltak meg szü-lei. Így fejezte be:

— Tudod a régi öregek még meg-halni is úgy tudtak, — csendes méltó-sággal, szinte észrevétlenül.

Ő is így ment el, három éve, egy verőfényes őszi napon. Fáradhatatlan művészlelke alkotásaiban örökre itt maradt velünk.

Sírját — a Belvárosi temetőben — egy általa alkotott férfiaktorzó díszíti, lábak, karok és fej nélkül. Engem a kesztrre feszítetre emlékeztet. Krisztus minden erejét, szeretetét az emberiségért áldozta, Tápai Antal szobrászművész pedig szeretett váro-sáért — S Z E G E D É R T !

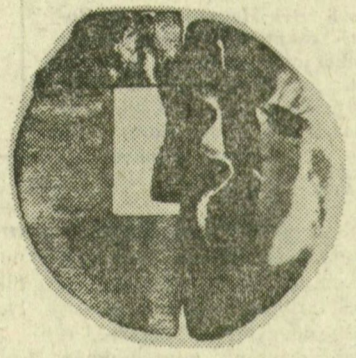
NAGY LÁSZLÓ

PODMANICZKY SZILÁRD

Játszd újra, Sam!

Mielőtt bármi történe-
velem, el kell hogy
áruljam:
rosszul látok.

Kiss Nagy András: Az idő ablakai

GERINCRŐL, FEJRŐL ÉS OSTOBA GONDOLATOKRÓL

Az örökifjú szupernagyi tanácsai

A Bálint Sándor Művelődési Ház-ban lestem meg Etkát — egyéb nevein Kátyiknét, Tisit, Picurit, Szuperna-gyit, Ribizlit —, amint a zsúfolásig megtelt teremben jógát oktatót. Az igazgatótól megtudtam, akkora az ér-deklációs foglalkozásai iránt, hogy sok jelentkezőt hely hiányában el kellett utasítaniuk. A 12 hetes tanfolyamon többen már visszajárók: életmódjukba nélkülözhetetlenül beépült a jóga.

— Első alkalommal csak azt érez-tem, milyen jólesik a mozgás, milyen üdítők a légzésgyakorlatok — mondja a nyugdíjas asszony. Később azon kap-tam magam, hogy elmúlt a derékfájá-som. Újból elkezdtem egy kurzust, nehogy sajogjon ismét.

— Ez már az ötödik tanfolyam, amelyen részt veszek. Korábban szőr-nyű fejfájások gyötörtek, s a második után, mintha elvágták volna — vallja egy középkorú hölgy.

Van, aki esküszik rá, hogy ezek a gyakorlatok elűzik a gerinc és a csípő-izület fájdalmait. Egyetemista fiúk és diáklányok szerint segíti őket a koncentrációjában. Az ülő foglalkozást úzó a derékfájás megelőzését várja a jógá-tól, az álmatlanságban szenvedő a nyu-godt alvást, a három gyereket szült anya — 16 éves lánya tanácsára — kondíciója fenntartásáért jár Etkához. És persze akad, akit a kíváncsiság vezetett a nemcsak országiszerte, ha-nem határainkon túl is híres szegedi „guru”-hoz.

— Nem haragszik ugye, hogy a múlt-korában megmondiam lakáscímét an-nak a Kanadából érkezett, fehér hajú, kék szemű hölgynek, aki a Sajtóházban érdeklődött ön iránt?

— Kedvesem, először is: ne magázz engem, hiszen csak 70 éves vagyok. Másodsor jögyezd meg: én soha nem haragszom. Harmadszor: gyere, men-jünk ki ide a kertbe, ott beszéljessünk.

Etka leült a fűbe, kecsesen, egyenes hátal, vállig erő, dús haját megleb-bentette a szél... Bántam, hogy fotós kollégám akkor nem kaphatta lencse-végre. Szép volt, fiatal és rendkívül mutató.

— Etka, mikor találkozta először a jógával?

— Tudod, szívbeteg gyerekként születtem, eltiltottak minden mozgás-tól. Aztán izületi gyulladást kaptam, hosszú ideig fekvődtem, nem tudtam egyik oldalamról a másikra fordulni. Huszonöt esztendő fájdalommal él-tem le. S hogy a kérdésre válaszol-jak: 15 éve, 55 évesen éppen a gőzfür-dőben szenvedtem, amikor megpillan-tottam a medence szélén egy különös alakot, igen furcsa pózban. Odamen-tem, megkérdeztem: mit csinál. „Ez lótuszülés halállásban” — mondta. Aztán elmesélte, hogy 9 évig ágyhoz kötött beteg volt, s a jóga révén, lám, már erre is képes. Tanácsára jutottam el Kenyeres Károlyhoz, ő foglalkozott akkor Szegeden jógaoktatással.

— Már az első beszélgetés megtette a hatását?

— Dehogya! Az egésze először azt mondtam: hülyeség. De aztán úgy szenvedtem, hogy csak elmentem hozzá újra meg újra. Mert dagadt a bokám, halálfélelem gyötört, és egy-szerűen selejtembernek éreztem ma-gam. Aztán egy év alatt rendbe jöttem. Minden addigi testi és lelki problémám megszűnt. Károly tanácsára emellett szedtem — naponta háromszor — asz-korbinsavat is. Noha már kiírtak epe-műtétre, eltűnt az epekővem, azóta a hajam se olyan ősz, láthatod, és sűrű, 15 éve egyetlen fogam se romlott meg, azóta még csak náthás se voltam, és elfelejtettem, mi a fájdalom.

— Ez fantasztikus! Úgy hangzik, mintha csoda történt volna veled!

— Dehogya! Csak azt kell tudnia az embernek, hogy minden tőle függ. A betegsége és az egészsége is

Furcsa egy társaság. Vannak vagy ötvenen és mozdulatlanul, némán, behunyt szemmel fekszenek a padlón. Csak a kályhában égő gázláng, meg olykor egy finom női hang duruzsol: „A lábujjam ellazul, a talp ellazul, a bokák környéke ellazul.”

Aztán a lábszár, a comb, a has és így tovább, a fülcimpáig minden belső szerv és testrész „el-la-zuul”. A kívülálló érdeklődő is azon kapja magát, hogy lassan őt is valami fenséges nyugalom szállja meg, s kellemes zibongást érez minden porcikájában.

— Szerinted mi a jóga?
— Az élni tudás művészete.
— Van kapcsolata a misztikummal, valamiféle vallással, a buddhizmussal annak, amit tanítasz?
— Nincs. A vallás nekem a bizonytalanságot jelenti. A bizonytalan ember kívülről várja a segítséget. A lényeg: magamtól, a saját erőmtől vár-jam, mert az erő én vagyok. Tanácsok-kat kaphatunk, de helyettünk senki nem lazít... De gondolatainkat se ír-nyftja, vérkeringésünket se serkenti más helyettünk.

— Ez a rohanó világ nem kedvez a jógának sem, kinek van ma ideje medi-tációra, lazításra?

— Zagyvaság! A jóga éppen hogy nem idő kérdése. Mert ugyanannyi idő alatt lehet valamit rosszul csinálni, mint jól. Ez az, ami más, mint amit általában oktatnak. Nem a jógától, nem a gurutól, nem Istentől, hanem csakis magamtól várhatom a segítsé-
get.

— Mégiscsak idő, sok tapasztalat és némi anatómiai ismeret is kellett ahhoz, hogy sajátos elméletedet kialakítsad, a gyakorlatok hatását tanulmányozd és hogy tanulóbból tanító legyél.

— Hogyne. Rengeteget olvastam, külföldi szakembereket faggattam, Pestre jártam Dely Károlyhoz, aki egy év után azt mondta: készüljön föl magam. Ezt tettem. Amíg a lányom medika volt, együtt tanultunk a jey-zeteiből, közben saját megfigyeléseim-et, tapasztalataimat is gyűjtöttem. Tizenkét éve átadom tanítványaimnak mindazt, amit én meggyőződéssel val-lok.

— És pedig?
— Alapvető, hogy az életműködést: a légzést, a vérkeringést ne gátoljuk, sőt magunk szabályozzuk. „Lélegzünk és létezzünk?” Ez is lett a hamarosan megjelenő könyvem címe. Szerintem a merevség legtöbb bajunk okozója.

— Hogy érted ezt?
— A merev gerinctartás a légzést, az egész életműködést gátolja. Figyeld meg például az állatok mozgását, vagy a csecsemő ösztönös mozdulatait — nyújtózkodik, feszít, ernyeszt —, ezzel maga serkenti a vérkeringését. A kis-gyerek amikor elindul, egyenes ge-

rinctartással lép, nem görnyedten és hasfalléggéssel veszi a levegőt, amíg az iskolapadban görnyedve el nem fe-lejti...

— Mit tanácsolsz hát, a meditatív tréning mégiscsak időigényes perccin kívül, mint tehetünk egészségünkért a hétköznapi lóts-futás közben?

— Gondolj arra, tudod-e érezni, hogy van gerinced, fejed, hogy tud lazán mozogni, mint egy finom mű-szer. Érzed-e, hogy nemcsak tudón, orron át, hanem bőrön át is lélegzel, hogy az egész test úgy viselkedik, mint egyetlen pulzáló sejt. Ne hagyjuk, hogy a buta, zavaros gondolatok elha-talmasodjanak rajtunk! Mert ha megfi-gyelted, nem az bánt, amit mások mondanak, hanem amit magunk gon-dolunk róla. Erről már mi tehetünk. A cél az, hogy jól érezzük magunkat. Ha nem vállalunk mást, mint amire képe-sek vagyunk, sose leszünk idegesek. A tehetetlenség tesz ugyanis idegessé. Nincs annál nagyobb gyönyörűség, mint az, ha nyugodt tudsz maradni olyan helyzetben, amelyben korábban dühöngtél volna.

— Mindezek rendkívül praktikus tanácsok. Különösen aktuálisak manap-ság, amikor egyébként is oly sok szó esik gerincről, fejről, ostoba gondolato-król, s amikor valóban szükség van arra, hogy dühkitöréseinket egy ma-gunkba épített fékrendszerrel visszafogjuk. Ezt a hatást hogy-hogy nem éri el akármiféle testmozgás? Mennyiben más — vagy netán több — a jóga ennél?

— A nyáron vezettem egy intenzív tanfolyamot is, amelyen részt vett egy nyugdíjas tornatanárnő is. Azt mondja nekem: „Menten agyvérzést kapok, mert nálam minél idősebb egy tornász, annál tehetetlenebb, itt meg ők a leg-mozgékonyabbak és legderűsebbek. Hát mihez nem értünk mi, amihez te igen?” A légzés, az élni tudás művés-zete — feleltem. Ti csak elhasználni tudjátok az energiát, de gyűjteni nem. S miután én ezt is megtanultam és naponta gyakorolom — levélírá-s, autóvezetés, bevásárlás közben is akár —, egyre jobban érzem magam. Soha nem gondoltam volna, hogy ilyen jó öregasszonynak lenni.

CHIKÁN ÁGNES